

Paraisten kaupungin Saaristostrategia 2030

Hyväksytty Paraisten kaupunginvaltuustossa xx.xx.xxxx

PARGAS
SKÄRGÅRDSSTADEN

PARAINEN
SAARISTOKAUPUNKI

Sisällysluettelo

TAUSTA

Saaristolaki

Saaristoasiain neuvottelukunta

1 HYVÄT JA TOIMIVAT LIIKENNE- JA VIESTINTÄYHTEYDET

1.1 Liikenne- ja kuljetuspalvelut

1.2 Digitaalisuus

2 SAARISTOON MUUTTO, ASUMINEN JA MAANKÄYTTÖ

3 PAIKALLISET PERUSPALVELUT

4 YRITTÄJYYDEN JA MATKAILUN EDELLYTYKSET

5 MERI JA YMPÄRISTÖ

6 HALLINNOLLINEN ORGANISAATIO

Tausta

Strategia täydentää Paraisten kaupungin strategiaa. Paraisten kaupunginvaltuusto päätti 19.6.2018 pidetyssä kokouksessaan teettää saaristostrategian, joka esitellään kaupunginvaltuuston kokouksessa kesäkuussa 2019. Paikalliset aluelautakunnat esittelevät saaristoa koskevia haasteita ja toimenpiteitä.

Strategian tarkoituksena on antaa uskoa tulevaisuuteen ja siihen, että saaristo pysyy elävänä ja elinvoimaisena paikkana asua ja viereillä.

Mitä Paraisten saaristolla tarkoitetaan?

Paraisten saaristo koostuu 97 tieyhteyttä vailla olevasta asutusta saaresta, joilla asuu 3 094 vakituista asukasta sekä 14 224 kesä- tai osa-aika-asukasta. Näiden saarten lisäksi Paraisten saaristossa on 1 084 saarta, joilla on yhteensä 12 516 osa-aika- tai kesäasukasta. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteensä 29 894 hengellä on kiinne kohta saaristossamme. Väestön väheneminen ja vanhentuminen sekä kaupungistuminen aiheuttavat haasteita elävän saariston kehittämiselle.

Ainutlaatuinen luontomme, joka tarjoaa kokemuksia niin nuorille kuin vanhoillekin, niin vesillä kuin maallakin, sekä ainutlaatuisia nähtävyyksiä, tuo meille matkailijoita, mikä puolestaan edistää elinvoimaa, jota saaristoyhteisö tarvitsee kehittyäkseen.

Saariston kehityksen edistäminen

Saariston kehityksen edistämiseksi on mm. lakeja, saaristoasiain neuvottelukunta ja yksityisiä selvityksiä, jotka on otettu huomioon tässä strategiassa.

Saaristolaki

Eduskunta säätöi vuonna 1981 lain saariston kehityksen edistämisestä.

Lain määräykset ovat äärimmäisen tärkeitä saaristollemme. Sekä kaupungin että valtion on noudatettava niitä, ja niitä hyödynnetään mahdollisten tukien saamiseksi.

Lain tarkoituksena on pyrkiä turvaamaan saariston kiinteä asutus luomalla väestölle riittävät mahdollisuudet toimeentuloon, liikkumiseen ja peruspalvelujen saantiin sekä suojaamaan saariston maisemakuvaa ja luontoa ympäristöhaitoilta.

Peruspalveluiksi katsotaan terveystoimen, sosiaalitoimen, koulu- ja kulttuuritoimen, kaupan ja tietoliikenteen tavanomaiset lähipalvelut sekä sähköenergia.

Saariston elinkeinotoiminnan edistämiseksi on muun lainsäädännön mukaisia tukitoimia suunnattaessa katsottava saariston erityisolosuhteet tuen tarvetta lisääväksi tekijäksi.

Valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakinaisella väestöllä on käytettävissään tarpeelliset liikenne- ja kuljetuspalvelut, sekä siitä, että nämä palvelut ovat mahdollisimman joustavat ja ilmaiset tai hinnaltaan kohtuulliset.

Kunnan on järjestettävä saaristoasioiden hallinto niin, että tässä laissa kunnalle määrätyt tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi.

Saaristoasiain neuvottelukunta

Saaristoasiain neuvottelukunta on laatinut saaristo-ohjelman vuosille 2017–2019. Tulevaa hallituskautta varten saaristoasiain neuvottelukunta on tehnyt toimintaohjelman nimeltä

MAHDOLLISUUKSIA HORISONTISSA – saariston vetovoimainen tulevaisuus.

Ohjelmasta on poimittu mm. seuraavat alueet ja toimenpide-ehdotukset:

SAARISTOLISÄ

- Kuntien valtionosuutena myönnettävä saaristolisä takaa saariston elinvoimaisuuden ja pitkäjänteisen kehittämisen.

SAARISTO ASUINPAIKKANA

- Rakentamisen ohjausta kehitetään siten, että vapaa-ajan asuntojen joustava muuttaminen vakinaisiksi asuinnoiksi helpottuu.

- Asuntojen, vapaa-ajan asuntojen ja yritystilojen tarjonta kohtaa kysynnän. Tätä voidaan edistää esimerkiksi valtakunnallisen hankkeen myötä.

SAARISTON TOIMIVAT LIIKENNEYHTEYDET

- Toimivan ja maksuttoman saaristoliikenteen turvaaminen julkisen tuen avulla

DIGITAALISUUS

- Saaristoalueiden tietoliikenneyhteyksien parantaminen

- Tietoliikenneyhteydet tarvitsevat valtion tuen niiden paikkojen osalta, jonne ne eivät markkinaehtoisesti toteudu.

JOUSTAVAT PALVELUMUODOT SAARISTOLAISILLE, VAPAA-AJAN ASUKKAILLE JA MATKAILIJOILLE

- Tuetaan toimia, jotka mahdollistavat saariston palveluiden toteuttamisen ennakkoluulottomasti ja joustavasti paikallisia tarpeita kuunnellen.

AMMATTIKALASTUS SAARISTON ELINKEINONA

- Ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä parannetaan, esimerkiksi kotimaisen kalan menenkin edistämisellä, ammattikalastukseen liittyvän byrokratian keventämisellä sekä huomioimalla haittaeläinten aiheuttamat tuhot.

KESTÄVÄ SAARISTOMATKAILU

- Saaristomatkailu otetaan Suomen matkailun kehittämisen kärkiteemaksi.
- Saaristoon liittyvä matkailupotentiaali tunnistetaan nykyistä paremmin ja matkailua kehitetään kestäväällä tavalla.

SAARISTON AKTIIVINEN ROOLI ILMASTOTALKOISSA

- Saariston ja vesistöalueiden roolia uusiutuvan energian käytössä ja tuotannossa tutkitaan sekä edistetään, esimerkiksi aurinko-, bio-, tuuli- ja aaltoenergia.
- Ympäristökysymykset huomioidaan kiinteänä osana saariston kehittämistä.

Meidän saaristolaisten pitäisi ottaa saaristolaki ja saaristoasiain neuvottelukunnan toimenpide-ehdotukset ohjenuoraksemme ja pyrkiä vaikuttamaan aktiivisemmin siihen, miltä saaristo näyttää vuonna 2030. Voisimme kenties määritellä, mitä palvelumuotoja tarvitsemme, ja kehittää niitä yhdessä paremmiksi ja kustannustehokkaammiksi. Kuten olemme aikaisemmin todenneet, saariston kehittämisen lähtökohtana on pidettävä osa-alueiden vahvuuksia ja niiden edelleen kehittämistä.

Tekijät, jotka edistävät saariston positiivista kehitystä

1. Hyvät ja toimivat liikenne- ja viestintäyhteydet
2. Saaristoon muutto, asuminen ja maankäyttö
3. Paikalliset peruspalvelut
4. Yrittäjyyden ja matkailun edellytykset
5. Meri ja ympäristö
6. Hallinnollinen organisaatio

I Hyvät ja toimivat liikenne- ja viestintäyhteydet

Yhteydet ovat kaiken A ja O, kun halutaan lisätä vakinaisten asukkaiden määrää kävijämäärien kasvaessa samaan aikaan.

II Liikenne- ja kuljetuspalvelut

Paraisten kaupungin strategian johtotähtenä pitäisi olla aktiivinen työskentely kunnanosien välisten etäisyyksien pienentämiseksi ja siten koko kaupungin sisäisen yhteistyön lisäämiseksi.

Nauvon ja Paraisten välinen kiinteä tieyhteys

Elinkeinonharjoittajille, vakinaisille asukkaille ja osa-aikaisille asukkaille Paraisten ja Nauvon välisessä lauttayhteydessä on kyse sekä ajasta että kustannuksista. Paraisten ja Nauvon välinen lauttaväli on Suomen liikennöidyin lauttaväli. Olemassa olevat yhteydet ovat kovan paineen alla, sillä liikenne on lisääntynyt vuosien varrella huomattavasti. Kiinteä tieyhteys merkitsisi piristysruisketta koko Paraisten alueelle. Nauvon länsipuolinen saaristo tulisi lähemmäs manner-Suomea ja yhteydet Ahvenanmaalle paranisivat. Kiinteästä tieyhteydestä on keskusteltu pitkän aikaa, ja mm. maakuntakaavassa on varaus kiinteää tieyhteyttä varten.

(Katso Stiftelsen för projektforskning -säätiön Fastvägförbindelse mellan Pargas och Nagu -raportti, 16.11.2018)

Houtskarın ja Iniön välinen yhteys

Tavoitteena on oltava asteittainen siirtyminen ympärivuorokautiseen Houtskarın ja Iniön väliseen liikenteeseen.

Muut lauttayhteydet

- Enemmän keskenään synkronisoituja vuoroja talviaikaan.

Yhteysalukset

ELY-keskuksen kanssa on keskusteltava säännöllisesti siitä, miten yhteysalusliikennettä voidaan kehittää positiivisella tavalla niin

- vakituisten asiakkaiden, osa-aika-asukkaiden kuin satunnaisten kävijöiden kannalta.
- Yhteysalusten avulla toimiva postinkulku on turvattu myös ulkosaaristossa.
 - Raskas liikenne on elintärkeä toiminnanharjoittamiselle lauttayhteyttä vailla olevilla saarilla.

Joukkoliikenne

- Toimiva ja joustava ympärivuotinen joukkoliikenne maalla ja merellä.

KEHITTÄMISALUEET

- Paraisten ja Nauvon välisen kiinteän tieyhteyksmahdollisuuden edelleen kehittäminen Liikenne- ja viestintäviraston, valtiovarainministeriön, paikallisten toimijoiden ja mahdollisten rahoittajien kanssa.
- Saariston liikenne- ja kuljetuspalvelujen kehittäminen ELY-keskuksen kanssa elinvoimaisen saariston säilyttämiseksi ja kehittämiseksi.
- Kevyen liikenteen verkoston kehittäminen.

1.2. Digitaalisuus

Digitaalisten palvelujen kehittäminen edellyttää sitä, että sekä langattomat vaihtoehdot että kuituverkkoratkaisut toimivat kaikkialla saaristossa. Tällä hetkellä monissa paikoissa pääsaarillakaan ei toimi edes puhelinverkko.

Parnetin toimitusjohtaja Svante Olofsson sanoo, että "kuitu on ainoa ratkaisu saaristossa ottaen huomioon, että kysyntä kasvaa ja näytöt ovat suurempia. Tietoliikenteen määrien lasketaan kaksinkertaistuvan joka toinen vuosi. Katsomme, ettei tästä kehityksestä voida selvittää olemassa olevalla 4G-teknologialla. 5G-teknologia ei myöskään ratkaise saariston digitaalisia haasteita ilman kuitua." Tämä edellyttää suurta panostusta valtiolta ja kaupungilta, mutta on täysin linjassa saaristolain ja saaristoasiain neuvottelukunnan tavoitteiden kanssa.

Osa-aika-asukkaat ja potentiaaliset saaristoon muuttajat työskentelevät osittain kotoaan käsin, edellyttäen, että kiinteistöllä on nettiyhteys.

KEHITTÄMISALUEET

- Kaupungin on aktiivisesti kehitettävä nykyaikaisia ja tehokkaita IT-ratkaisuja. Tarvetta on erityisesti terveydenhuollossa ja koulutuksessa, mutta myös kaupungin sisäisissä kokouksissa.
- Kaupunki lobbaa yhdessä Traficom (valtio) kanssa saariston verkkoyhteyksien kehittämistä saaristolain mukaisesti.

2 Saaristoon muutto, asuminen ja maankäyttö

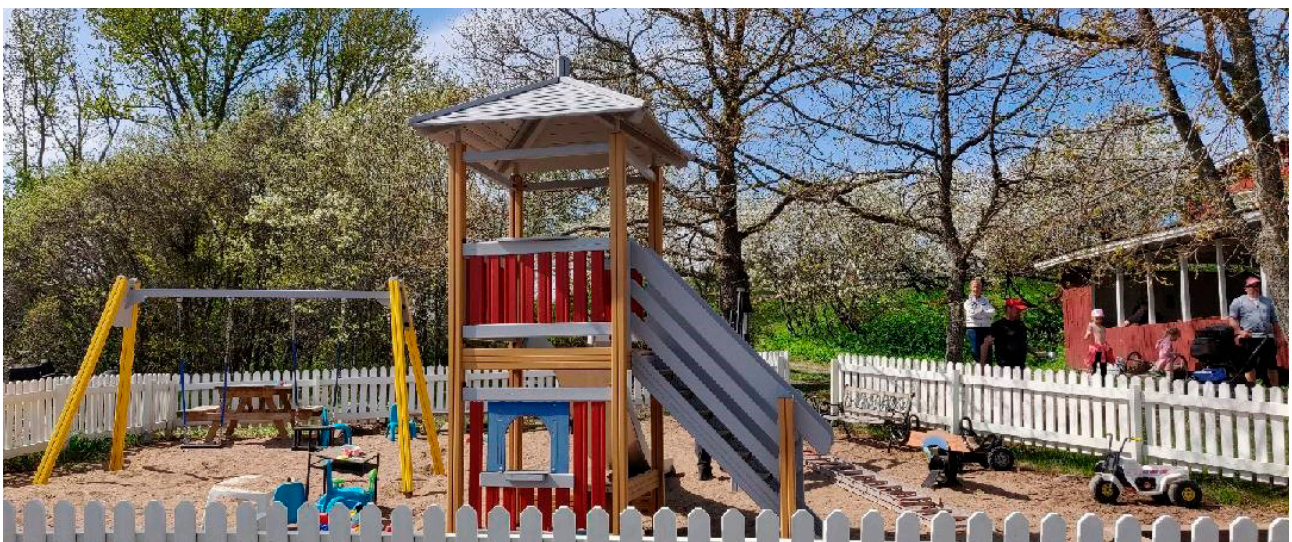
Ne, joiden me toivomme muuttavan saaristoon, ja täällä jo asuvat haluavat yleensä kotinsa olevan toimiva paketti aivan kuten kaupungissakin, jotta aikansa voi käyttää siihen, minkä takia saaristoon muutetaankin, eli luonnosta ja rauhasta nauttimiseen. Uudet asuinalueet on suunniteltava valmiiksi. Pelkät tontit vetovoimaisella alueella eivät riitä. Alueella on oltava toimiva tieverkosto, kävely- ja pyöräteitä lapsille sekä katuvalaistus.

- Maankäytön suunnittelun hyvänä lähtökohtana on malli, joka vastaa asuntojen ja yritys kiinteistöjen luonnollista kysyntää. Saaristossa tarvitaan tontteja kiinteää asutusta ja yrityshalleja varten.
- Vapaa-ajanasuntoja on voitava muuttaa ympärivuotiseksi asunnoksi ilman turhaa byrokratiaa.
- Saariston suuntautuvaa muuttoja on tarpeen edistää myös tarjoamalla vuokra-asuntoja ja vuokraamalla olemassa olevia "tyhjiä" taloja.
- Kylien kehittäminen

Katso raportti Nordiska Skärgårdssamarbetet – Hemma i skärgården-projekt 2017-18.

KEHITTÄMISALUEET

- Olemassa olevien ja uusien asuinalueiden kehittäminen jokaisessa kunnanosassa
- Olemassa olevien tonttien markkinoinnin ja myynnin parantaminen
- Saaristo tarvitsee nykyaikaisen, päivitetyn rakennusjärjestyksen, joka on sovitettu saariston tarpeisiin ja joka edistää saaristoon muuttamista. Myös kokeellisia ratkaisuja on kokeiltava tarvittaessa.
- Seurakunnan ja yksityisten toimijoiden kanssa neuvotellaan maa-alueiden kaavoittamisesta vakituista asutusta ja vapaa-ajan asumista varten.
- Jokaisessa kunnanosassa pitäisi aloittaa kokeilu, jossa muuttoluotsit auttavat potentiaalisia saaristoon muuttajia (Ahvenanmaan saaristokuntien hyvin toimivan mallin mukaisesti).
- Vuosittainen muuttoaiheinen festivaali koko saaristossa syyskuun puolivälissä
- Paremmin kohdistettua markkinointia potentiaalisille saaristoon muuttajille
 - Hyvät päiväkodit
 - Puhdas luonto
 - Rikas yhdistyselämä

3 Paikalliset peruspalvelut

Kunnallinen palvelutarjonta koostuu opetuksesta (päiväkodit, ala- ja yläkoulut) sekä sosiaali- ja terveydenhuollosta (vanhustenhuolto). Kulttuuripalveluista ja vapaa-ajan toiminnasta vastaavat pääasias- sa paikalliset toimijat, tulisielut ja yhdistykset.

KEHITTÄMISALUEET

- Päiväkodit sekä ala- ja yläkoulut on säilytettävä nykyisellä tasolla ja kielirajat ylittävää yhteistyötä on kehitettävä mahdollisuuksien mukaan.
- Paikallinen terveysasema on tärkeä vakinaiselle asutuk- selle, mutta myös matkailijoille ja osa-aika-asukkaille.
- Suurin osa kaupungin palveluasunnoista on täynnä. Van- husväestön osuuden kasvaessa jatkuvasti tulee luoda uusia palveluasumispaikkoja. Kaikilla on halutessaan oltava oi- keus vanheta omassa lähiympäristössään!
- Vanhusten asumisyksiköt, joissa on erilaista palvelua eri tarpeisiin. Tämä helpottaisi kotipalvelua, sillä tällä tavoin tarpeet voitaisiin keskittää kirkonkyliin. Asiassa tulee tehdä selvitys myös yksityisten toimijoiden kanssa.
- Kulttuuripalvelut ja vapaa-ajan aktiviteetit ovat äärim- mäisen tärkeitä paikkakuntalaisten ja osa-aika-asukkaid- en viihtyvyyden ja yhdessäolon kannalta, minkä vuosi kau- pungin, yhdistysten ja eri kunnanosien yhteistyötä tulee lisätä.
- Kombille, yhdistyselämälle ja muille toimijoille on tärkeää, että kaupunki voi tarjota tarkoituksenmukaisia tiloja.
- Henkilökunnan rekrytointi saaristoon vaatii paikallistun- temusta.

4 Yrittäjyyden ja matkailun edellytykset

“Matkailu saariston ehdoilla” tarkoittaa kestäväää matkailua, ja sitä, että markkinoimme sitä, mitä meillä on ja mitä parhaiten osaamme.

Palvelutarjonnan lisääntyminen lisää myös työpaikkoja. Matkailu ja matkailuelinkeino työllistää suuren osan työikäisestä väestöstä, joko suoraan tai välillisesti. Saaristoa on kehitettävä ympärivuotiseksi käyntikohteeksi.

Saariston maatalous mahdollistaa lähellä tuotettujen elintarvikkeiden tarjonnan kehittämisen. Tällaisten elintarvikkeiden kysyntä kasvaa nykyään voimakkaasti. Eläintenpito on tärkeää saaristomaisemalle ja kasvien ja eläinten monimuotoisuudelle.

KEHITTÄMISALUEET

- Yrittäjien tiloja tulee kehittää ja markkinoida
- Saariston satamia tulee kehittää jatkuvasti – matkailun valtasuoni
- Elinkeinovaikutusten arviointi päätöksenteossa
- Pienyritysten merkitystä on korostettava
- Kaupungin on jatkossakin panostettava artesaaniruokaan, jotta saariston elintarvikkeet tulisivat tutummiksi
- Vaellusreittien jatkuva kehittäminen
- Suuri Rengastie on nykyään avoinna pidempään, ja ajankohdat pitäisi lyödä lukkoon pidemmäksi aikaa kerrallaan, jotta matkailuyrittäjät voisivat suunnitella toimintaansa
- Kevyen liikenteen väylä rakennetaan (EU-tuen avulla) vaiheittain koko saariston läpi niin, että se valmistuu vuonna 2030
- Kaupunki käyttää paikallisia yrityksiä ja lähituotantoa hankinnoissaan.

- Kaupunki panee alulle osa-aikaisille asukkaille suunnattuja paikallisten tuotteiden sekä rakennus- ja muiden palvelujen yhteisiä markkinointitilaisuuksia
- Pysähdyspaikkoja ja huoltopalveluita automatkailijoille
- Saariston liikenteen aikataulujen ja reittien "helppolukuisuus"

5 Meri ja ympäristö

Arvokas luonto ja ainutlaatuinen saaristokulttuuri vaativat räätälöityjä ekologisesti kestäviä ratkaisuja, jotta saaristo voi säilyä elinvoimaisena. Ympäristökysymykset tulee huomioida kiinteänä osana saariston kehittämistä, ilmastonmuutos koskettaa kaikkia. Toimenpiteisiin, jotka edistävät puhtaampaa Saaristomerta, tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Paraisten kaupungin saaristoalueet muodostavat suuren osan Unescon biosfäärialueesta (Saaristomeren biosfäärialue), joka toimii yhteistyön, kehittämisen ja koulutuksen areenana, jossa on tarkoitus työskennellä käytännöllisesti ja integroidusti kestävän kehityksen ja YK:n kestävyystavoitteiden parissa. Saaristomeren kansallispuistosta on tullut yhä suosittu retkikohde, mutta resurssit ovat pienentyneet.

KEHITTÄMISALUEET

- Kiertotalouden edistäminen

- Ruokahävikin vähentäminen
- Tehokkaampi jätehuolto ja lajittelumahdollisuudet koko saaristoon
- Lietteenkäsittelyn menetelmien kehittäminen, myös ulkosaariston saarissa.
- Jatkuva panostaminen koululaisten saaristotietämykseen sekä varhaiskasvatukseen Kalakamut-toimintaan

6 Hallinnollinen organisaatio

Saaristolain hengen, saaristoasiain neuvottelukunnan ohjelman ja toimenpiteiden sekä aluelautakuntien ehdottamien toimenpiteiden toteuttamiseksi Paraisten kaupungin, viranomaisten ja saaristo-osien on tehtävä tiivistä yhteistyötä. Ehdotamme, että Paraisten kaupunki perustaa uuden toimen, saaristokehittäjän, jolla on mahdollisuus hoitaa näitä asioita kokoaikaisesti lobbaamalla ja tekemällä yhteistyötä eri tahojen kanssa, työskentelemällä uusien saaristoa kehittävien EU-hankkeiden hyväksi sekä ylläpitämällä aktiivista yhteistyötä saaristoasiain neuvottelukunnan, ELY-keskuksen ja muiden saariston kehittämisen parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Aluelautakuntien roolia tulee vahvistaa ja saaristolaisien käyttöä selvittää.

KEHITTÄMISALUEET

- Kaupunki perustaa uuden saaristokehittäjän toimen. Saaristokehittäjän on mm. tarkoitus lobata aktiivisesti saariston tärkeitä kehittämisalueita, kuten esimerkiksi:
 - Seuraavia asioita koskeva lobbaus ja edunvalvonta:
 - Saariston liikenne- ja viestintäyhteydet
 - Saariston kevyen liikenteen väylät
 - Digitaalisuus

- Rahoitus
 - Investoijat
 - Maakuntatason suunnittelu
 - Lainsäädäntö yms.
-
- Aluelautakuntien roolia tulee selventää ja vahvistaa
 - Kaupunginhallituksen tulee käsitellä aluelautakuntien aloitteet ja lausunnot
 - Valtion saaristolisän käytön tulee sisältyä omana lukunaan tilinpäätöksen yhteydessä laadittavaan toimintakertomukseen (vuodesta 2020 alkaen)

